

Đờn ca tài tử làm phong phú đời sống tinh thần người Cần Thơ

Từ xa xưa, Cần Thơ đã nổi tiếng với nghệ thuật đờn ca, trong đó nổi bật là đờn ca tài tử (ĐCTT). Nhiều năm qua, phong trào ĐCTT ở Cần Thơ phát triển khá mạnh với sự ra đời của hàng trăm câu lạc bộ (CLB), đội nhóm, góp phần làm phong phú đời sống tinh thần cho nhân dân và bảo tồn loại hình âm nhạc dân gian này.

Rộn ràng tiếng đờn, lời ca

Năm 2012, TP Cần Thơ là một trong 21 tỉnh, thành trong cả nước được Viện Âm nhạc Việt Nam chọn kiểm kê, sưu tra để bổ sung hồ sơ quốc gia “Nghệ thuật ĐCTT Nam bộ, Việt Nam” đệ trình UNESCO xem xét công nhận ĐCTT là Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại. Bảo tàng TP Cần Thơ đã tiến hành sưu tra 85/85 xã, phường, thị trấn của thành phố. Kết quả, Cần Thơ hiện có 199 CLB, đội, nhóm (gọi tắt là CLB) ĐCTT hiện đang sinh hoạt đều đặn và có hoạt động truyền nghề, dạy nghề. Trong đó, huyện Thới Lai dẫn đầu thành phố với 62 CLB, tiếp sau đó là huyện Phong Điền với 36 CLB, quận Ô Môn và huyện Vĩnh Thạnh cùng có 26 CLB, quận Ninh Kiều có 16 CLB, huyện Cờ Đỏ và quận Thốt Nốt cùng có 10 CLB, cuối cùng là quận Bình Thủy với 6 CLB.

Buổi sinh hoạt của CLB ĐCTT ấp Nhon Khánh, xã Nhon Nghĩa, huyện Phong Điền.

Huyện ngoại thành Thới Lai là địa phương có phong trào ĐCTT phát triển khá mạnh. Trong hơn 100 CLB văn hóa, văn nghệ của huyện thì có đến hơn phân nửa là CLB ĐCTT. Hầu như xã nào cũng có vài CLB. Cá biệt có những xã như: Trường Thành, Định Môn, Đông Bình... ấp nào cũng có CLB và hoạt động đều đặn. Hầu hết các CLB đều có sức sống bền lâu, ngày càng phát triển, điển hình như CLB ĐCTT Trường Thành A, xã Trường Thành, huyện Thới Lai. Chỉ với cây ghi-ta phím lõm, cây sến và cây ghi-ta điện nhưng CLB đã hoạt động đều đặn gần 8 năm, đến nay đã có 25 thành viên. Những người tham gia CLB này hầu hết là nông dân trong ấp. CLB sinh hoạt định kỳ vào tối thứ 7 hằng tuần; mỗi lần sinh hoạt, rất đông bà con trong ấp đến thưởng thức giọng ca của những “nghệ sĩ miệt vườn”.

Một điển hình khác là CLB ĐCTT ấp Nhơn Khánh, xã Nhơn Nghĩa, huyện Phong Điền – một trong những CLB lâu đời nhất thành phố Cần Thơ. Thành lập từ năm 1975, CLB ĐCTT ấp Nhơn Khánh tập hợp những người mộ điệu đờn ca ở địa phương, sinh hoạt đều đặn 2 lần/tháng. CLB hiện có 6 thầy đờn có khả năng chơi được hầu hết các nhạc cụ của ĐCTT và có thể đờn các bài bản khó. Một số thành viên như: Út Hiền, Hoàng Tổng, Ba Hòa... còn có khả năng viết lời mới cho các bài bản, sáng tác bài vọng cổ hay trình diễn, biên đạo trích đoạn cải lương... giúp hoạt động của CLB thêm sôi nổi, phong phú.

Có thể thấy 10 năm sau khi Cần Thơ trở thành thành phố trực thuộc Trung ương, phong trào văn hóa văn nghệ nói chung, ĐCTT nói riêng phát triển không ngừng. Ngoài các CLB tập hợp những nông dân, người lớn tuổi mê đờn ca tham gia, còn nhiều CLB tập hợp viên chức, sinh viên cùng ca hát với nhau. Đặc biệt trên địa bàn thành phố xuất hiện khá nhiều dòng họ, họ tộc 3, 4 đời đều yêu thích đờn ca và cùng quây quần bên chiếu ĐCTT. Đơn cử như tộc họ Lương ở xã Định Môn, huyện Thới Lai có 30 thành viên thì đã có hơn 20 người mê đờn ca. Thành viên lớn tuổi nhất đã gần 80 tuổi còn thành viên “nhí” chỉ mới 11 tuổi nhưng đờn ca rất ăn ý. Bà con trong xã nói rằng, tộc họ Lương có thể đóng được một tuồng cải lương dài vì đủ đào, kép, soạn tuồng, nhạc công.

Điều ghi nhận của các CLB ĐCTT suốt 10 năm qua là góp phần làm phong phú đời sống văn hóa ở cơ sở, tạo sân chơi cho người dân, nhất là các vùng nông thôn. Đây còn là lực lượng nòng cốt để ngành văn hóa các địa phương tuyển chọn biểu diễn phục vụ nhân dân và tham dự các hội thi, hội diễn.

Nỗ lực giữ gìn vốn quý

Ngành văn hóa TP Cần Thơ đang có kế hoạch tổ chức cuộc thi Liên hoan ĐCTT lần thứ VI – năm 2013. Đây là hoạt động được tổ chức định kỳ 2 năm 1 lần dành cho các nghệ nhân đến từ các quận, huyện của thành phố, nhằm đánh giá lại phong trào văn nghệ và tìm kiếm các nhân tố mới cho ĐCTT. Cuộc thi năm nay vẫn theo tiêu chí cũ là tạo không gian gần gũi để người ca có thể sống trọn cảm xúc và hướng tới những nghệ nhân trẻ tuổi. Nhưng cái mới là Ban tổ chức đưa thêm phần thi kiến thức về ĐCTT. “Chúng tôi muốn Liên hoan là dịp để những người chơi ĐCTT trong thành phố tìm hiểu, trau dồi kiến thức về loại hình nghệ thuật này. Bởi có hiểu thì mới thương, mới giữ gìn ĐCTT” – ông Đặng Xuân Phương, Giám đốc Trung tâm Văn hóa TP Cần Thơ, cho biết.

Một trong những tiêu chí để ĐCTT Nam bộ, Việt Nam được công nhận là Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại là ngoài hình thành các CLB còn phải có hoạt động truyền nghề, dạy nghề. Hơn chục năm qua, nghệ nhân ĐCTT Minh Thờ (quận Ô Môn) đã cất công mở nhiều lớp dạy ca, viết lời mới cho các điệu thức, bài bản. Đến nay, ông đã có hàng trăm học trò là học sinh, sinh viên, người cao tuổi, công nhân viên chức. Nghệ nhân Minh Thờ tâm sự: “Tôi muốn góp chút công sức của mình để duy trì loại hình ĐCTT. Thấy lớp trẻ say sưa lên “xàng” xuống “xự” mình cũng thấy vui”. Trung tâm Văn hóa TP Cần Thơ bên cạnh thành lập và duy trì các CLB ĐCTT còn quan tâm đến việc đào tạo. Trung tâm đã tổ chức được 2 lớp về ĐCTT cho người mộ điệu và cán bộ văn hóa cơ sở. Đây sẽ là lực lượng cốt yếu để truyền thụ kiến thức ĐCTT cho người dân địa phương.

Hoạt động của các CLB ĐCTT đã uơm mầm, bồi dưỡng nhiều tài năng cho loại hình nghệ thuật này. Ở huyện Thới Lai có em Lê Thanh Trúc, thành viên tộc họ Lương, mới 11 tuổi có giọng ca rất mùi, luyện láy khá chuẩn và ca được nhiều bản bản khó. Em có thể ca trọn vẹn 21 câu Long

Ngâm – cả người lớn vốn đã hoàn thiện làn hơi cũng khó thể hiện - khiến giới chuyên môn rất ngạc nhiên. Thanh Trúc đạt khá nhiều giải thưởng cấp huyện và đang chuẩn bị thi Liên hoan ĐCTT cấp thành phố. Thanh Trúc cho biết: “Từ nhỏ con đã được các ông bà, cô chú lớn tuổi trong dòng họ dạy đàn ca. Được ca hát, con cảm thấy vui lắm”. Nhiều nhân tố như: Chuông vàng vọng cổ 2012 Phạm Thị Huyền Trang, các nghệ nhân đàn: Hai Lợi, Hoàng Lương, Hoài Mong... đã trưởng thành từ các CLB ĐCTT, góp phần làm rạng danh ĐCTT đất Tây Đô.

Đầu năm 2013, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch ban hành “Kế hoạch hành động quốc gia quảng bá và bảo vệ di sản ĐCTT”. Một trong những nhiệm vụ trọng tâm là trình diễn ĐCTT phục vụ khách tham quan, du lịch gắn với phát triển du lịch trong cả nước. Thực hiện chủ trương này, ngành văn hóa thành phố đã có nhiều hoạt động thiết thực, nổi bật là việc thành lập 3 CLB biểu diễn truyền chính trị của địa phương và phục vụ khách du lịch theo yêu cầu của các công ty lữ hành, du lịch trong và ngoài thành phố. CLB Âm nhạc truyền thống của Nhà hát Tây Đô và 2 CLB ĐCTT của Trung tâm Văn hóa TP Cần Thơ đã biên tập những chương trình đan xen các tiết mục ĐCTT, âm nhạc dân gian... để biểu diễn. Ông Đặng Xuân Phương, Giám đốc Trung tâm Văn hóa TP Cần Thơ, cho biết thêm: “Dự kiến cuối năm, ngành văn hóa sẽ triển khai sân khấu ngoài trời biểu diễn âm nhạc truyền thống phục vụ miễn phí cho nhân dân và du khách tại bến Ninh Kiều. Đây là một trong những hoạt động góp phần quảng bá ĐCTT thiết thực của TP Cần Thơ”.

* * *

10 năm qua, nỗ lực gìn giữ phát huy loại hình âm nhạc dân gian độc đáo này của TP Cần Thơ đã, đang và sẽ góp phần đưa ĐCTT đến gần hơn với danh hiệu Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại. Quan trọng hơn hết, ĐCTT đã trở thành một món ăn tinh thần quen thuộc, góp phần làm đẹp thêm cuộc sống của người dân Cần Thơ trên bước đường đổi mới.

Bài, ảnh: ĐẶNG HUỲNH